

Δημήτρης Ρόκος

Δημόσιο πανεπιστήμιο: Το τελευταίο οχυρό αντίστασης της κριτικής σκέψης

Τα κόμματα που εναλλάσσονται στην εξουσία στην πατρίδα μας μετά τη δικτατορία ανακάλυψαν ξαφνικά το 2009 με έκπληξη την έκταση, τις ποιότητες και τα μεγέθη της τεράστιας χρηματοπιστωτικής κρίσης που χτύπησε την Ελλάδα και όχι μόνο.

Τα τελευταία χρόνια –και ιδιαίτερα μετά το 1983– κώφευαν και αγνούσαν επιδεικτικά κάθε γνώμη, άποψη, κριτική ανάλυση και τεκμηριωμένη πρόταση που διατάρασε την ηδονική ευφορία της επιδίωξης φαραωνικών στόχων και επιτυχιών, όπως της εισόδου στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση, «των καλύτερων “ever” Ολυμπιακών Αγώνων» και του χρηματιστηριακού παραδείσου.

Οι φωνές, πολλές φορές και κραυγές, για την ενδημούσα βαθύτατη κρίση αξιών στα πεδία της πολιτικής, του πολιτισμού και της κοινωνίας, για τη θεοποίηση της μονοδιάστατης οικονομικής μεγέθυνσης και της εμπορευματοποίησης των πάντων ως δομικών στοιχείων της ανάπτυξης της οικονομίας και για τη συνηθέστατη υποκριτική ευαισθησία για το περιβάλλον δεν έφθαναν ποτέ στα αυτιά της εξουσίας, μιας εξουσίας μεθυσμένης απ’ το ανερχόμενο –ιδιαίτερα μετά το 1987– παγκόσμιας εμβέλειας ιδεολόγημα της α-νόητης θεωρητικά «βιώσιμης» ή «αειφόρου» και στην πράξη «διατηρήσιμης» (sustainable) –και φυσικά μόνο

για τους έχοντες και κατέχοντες– ανάπτυξης. Της «ανάπτυξης» δηλαδή η οποία «ικανοποιεί» από τότε όλο και περισσότερο «τις ανάγκες» του 20% του παγκόσμιου πληθυσμού που καρπούται το 86% του παγκόσμιου πλούτου, «χωρίς να διακυβεύει τις δυνατότητες των μελλοντικών γενεών», των επιγόνων δηλαδή του 20%, «να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες».

Ο υπογραφόμενος έχει αναλωθεί και στο πανεπιστήμιο, και στην πολιτική, και στην κοινωνία από το 1964 (Ρόκος 2003α), αλλά και μέσα από τις σελίδες της *Ουτοπίας* (1997, 2004, 2006, 2008) τα τελευταία χρόνια, με διαλεκτική και διεπιστημονική μεθοδολογία και σε όλους τους τόνους να κριτικάρει τεκμηριωμένα και να προβλέπει τις αναπότρεπτες καταστροφικές συνέπειες για την ανθρωπότητα, τον πλανήτη μας ως κοινό μας σπίτι και την πατρίδα μας, από το μονόδρομο της νεοφιλελεύθερης νέας τάξης, η οποία, ιδιαίτερα μετά την πτώση των χωρών του υπαρκτού σοσιαλισμού, κατέλαβε τον κόσμο μας και κυριαρχεί.

Ο αείμνηστος δάσκαλος και σύντροφος Σάκης Καράγεωργας, από τα χρόνια της φυλακής του την περίοδο της δικτατορίας, τεκμηριώνει την αρχή ότι τα πανεπιστήμια και η εκπαίδευση έχουν κύριο στόχο να εγχαράσσουν στις ψυχές

και τα μυαλά των νέων ανθρώπων την άρχουσα/κυρίαρχη ιδεολογία.

Γι' αυτό και οι αγώνες μας μετά το 1974 στόχευαν σε μια «Αλλαγή στην Παιδεία», για να μπορέσει αυτή, ως Μόρφωση και Πολιτισμός, ως δημιουργική κριτική σκέψη, να θεμελιώσει την Κοινωνική Αλλαγή για μια Αξιοβίωτη Ζωή σ' έναν ειρηνικό και καλύτερο κόσμο (Ρόκος 1980).

Καρπός των αγώνων αυτών ήταν και ο Νόμος Πλαίσιο 1268/82 (2003β) που άνοιγε με τα θεμελιώδη άρθρα του το δρόμο για την ουσιαστικοποίηση της πανεπιστημιακής παιδείας ως θεμελίου για μια αξιοβίωτη ολοκληρωμένη ανάπτυξη, η οποία θα ήταν «ταυτόχρονα και διαχρονικά οικονομική, κοινωνική, πολιτική, πολιτισμική και κατάλληλα τεχνική/τεχνολογική και θα έπρεπε να τελείται σε αρμονία και με σεβασμό στο φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον, μέσα στο οποίο ο άνθρωπος ζει και δρα, ως αναπόσπαστο κομμάτι του και όχι ως κυρίαρχος, ιδιοκτήτης, “επενδυτής” ή εκμεταλλευτής του» (Ρόκος 2003α, 2005).

Ο δρόμος για μια τέτοια ανάπτυξη βρίσκεται στον αντίποδα της φερόμενης ως «βιώσιμης» και «αιφόρου» (και εσχάτως και «πράσινης») ανάπτυξης, η οποία με το Σύμφωνο και τη Συνθήκη της Λισαβόνας θεμελιώνεται:

- στην ασύδοτη ανταγωνιστικότητα των αγορών, (η οποία στο όνομα της «βιωσιμότητας» των ολίγων βυθίζει στη φτώχεια, τα λουκέτα και την κατάθλιψη τους πολλούς),
- στη θεοποίηση της επιχειρηματικότητας (η οποία στοχεύει στην προοδευ-

τική και αποτελεσματική μετάλλαξη των πολιτών σε φθηνούς πωλητές των μονοπωλιακών πολυεθνικών),

- στην εμπορευματοποιούμενη από τις αγορές καινοτομία (η οποία θα ανθεί στα επιχειρηματικά πανεπιστήμια και μάλιστα θα τα αξιολογεί μέσα από διαδικασίες τόσο αξιόπιστες όσο και εκείνες των ιδιωτικών οίκων αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας κρατών), και
- στις ευέλικτες μορφές εργασίας (στις οποίες πρέπει από τις σπουδές της να εθίζεται η νεολαία μας, για να διαγωνίζεται μετά, ήσυχα και υποτακτικά, με στόχο μια ευάλωτη εργασιακή θέση, χωρίς καμιά πλέον διασφάλιση, με μηνιαίο διημερικό μικρότερο των €592).

Το εγγενώς θνησιγενές κατά τη γνώμη μου ιδεολόγημα της «βιώσιμης» ή «αιφόρου» δήθεν ανάπτυξης διατρέχει με συνειδητή υποτέλεια, τυφλή πίστη στις αγορές και αφοσίωση «τοις κείνων ρήμασι» όλο το βαρύγδουπο «Κείμενο διαβούλευσης για την έναρξη διαλόγου για την Εθνική Στρατηγική για την Ανώτατη Εκπαίδευση».

Είχε προηγηθεί η δειλή, αποσπασματική αναφορά του δασολογικού όρου της «αιφορίας»¹ στο άρθρο 24 του Συντάγματος όπως αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 27ης Μαΐου του 2008 και στη συνέχεια η συνειδητή αυταρχική και αδιανόητη για τα πανεπιστήμια ως ναούς της ελευθερίας της έρευνας και της διακίνησης ιδεών επιβολή προσθήκης στο 1ο άρθρο του Νόμου 1268/82 (ΦΕΚ 87 Α) «της προσήλωσης στις αρχές της βιώσιμης

ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής» από τη Μαριέττα Γιαννάκου (Ν. 3549/2007, ΦΕΚ 69 Α, 20.3.2007).

Ενώ για κάθε πολίτη όπου γης είναι ηλίου φαεινότερον ότι ο νεοφιλελεύθερος δαίμονας των αγορών της «βιώσιμης» ανάπτυξης εκ φύσεως δολοφονεί την κοινωνική συνοχή (όσο δεν την εγκιβωτίζει στα όρια των συμφερόντων του χρηματοπιστωτικού συστήματος), οι ταγοί της νεοσοσιαφιλελεύθερης πατροκτόνας υποταγής στα κελεύσματα των δανειστών των λαών της γης επιχειρούν επί ματαίω –ελπίζω και πιστεύω– να τινάζουν στον αέρα τη συνταγματικά κατοχυρωμένη αυτοδιοίκηση των ΑΕΙ με την επίκληση μιας μιμητικής, επαρχιώτικης αγγλοσαξονικής και αγοραίας «εξωστρέφειας», η οποία ομνύει στις αγορές, και μιας «λογοδοσίας» προς τη διεθνή πλέον υπερκυβέρνηση των δανειστών και των υποτακτικών τους διεθνών και υπερεθνικών οργανισμών, η οποία με τον Ενιαίο Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης της Ευρώπης στερεί τις κυβερνήσεις των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το σύμφωνο με την ιδρυτική Συνθήκη της Ρώμης αυτεξούσιό τους στα θέματα παιδείας δικαίωμα ανάπτυξης μιας σχετικής εθνικής στρατηγικής.

Στα κείμενά μου ποτέ δεν εκθείασα τη σημερινή κατάσταση στο δημόσιο πανεπιστήμιο. Αντιθέτως, με αγάπη αλλά και βαθιά οδύνη επισήμανα αυτοκριτικά τις τεράστιες και δικές μας ευθύνες δασκάλων και φοιτητών για τις αρνητικές πτυχές της ζωής και δράσης τους.

Η διαβούλευση, αν ήθελε πραγματικά να προσφέρει κάτι στον τόπο μας, θα έπρεπε μόνο να καλέσει τα πανεπιστήμια σε διάστημα ενός χρόνου να λύσουν μόνα τους τα προβλήματά τους μέσα από τον εσωτερικό τους κανονισμό που κατά το Σύνταγμα έχει ισχύ νόμου.

Και η αλήθεια είναι ότι αυτό θα έπρεπε να το προλάβουμε εμείς, τιμώντας την αυτοδιοίκησή μας, και να μην περιμένουμε να μας το ζητήσουν οι τοποτηρητές των δανειστών μας.

Οι αποδομητικές κριτικές για το κείμενο της «διαβούλευσης» που έχουν διατυπωθεί μέχρι τώρα και όχι μόνο από τη Σύγκλητο του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου, τα άλλα πανεπιστήμια, τους καθηγητές Παναγιώτη Νούτσο, Λάζαρο Απέκη, Δημήτρη Καλιαμπάκο κ.λπ. από εφημερίδες και περιοδικά, τις οποίες και συμμαερίζομαι, μπορούν να εμπνεύσουν μια δημιουργική πάλη όχι μόνο για απόρριψη του παραρτήματος του Μνημονίου για την «Εθνική Στρατηγική για την Ανώτατη Εκπαίδευση», αλλά και για πραγματική, με έργα και όχι μόνο λόγια, υπεράσπιση του τελευταίου οχυρού αντίστασης της κριτικής σκέψης.

Να κάνουμε δηλαδή καλύτερο το δημόσιο πανεπιστήμιο στην πατρίδα μας όχι με πλασματικούς δείκτες και πιστοποιήσεις της αγοράς, αλλά με την ποιτική και αποδοτική δουλειά μας και τη συνειδητή και αξιοπίστη, έργω, διαφύλαξη της αξιοπρέπειάς μας.

Σημείωση

1. Ο δασολογικός όρος της αειφορίας αναφέρεται στις μεθόδους διαχείρισης ενός δάσους για να παράγει πάντα τον ίδιο καρπό. Συνεπάγεται, στη μονοεπιστημονική του θεώρηση της πραγματικότητας, ένα δάσος κλεισμένο σ' έναν γυάλινο πύργο χωρίς όξινη βροχή από μακριά, χωρίς υπερβόσκηση από κατσίκια, χωρίς τυχαίες ή δόλιες πυρκαγιές, χωρίς αυθαίρετη παρανομη δόμηση και πσιίνες ασύλληπτων φοροφυγάδων, μ' άλλα λόγια μακριά απ' την πραγματική πραγματικότητα της ζωής. Όπως ακριβώς δεν υπάρχει το αεικίνητον έτσι και η αειφορία, για όσους την επικαλούνται ως ευαγγέλιο, είναι όχι μόνο α-νόητη και ανιστόρητη αλλά και απόδειξη τρανή της επιστημονικής και διεπιστημονικής ανεπάρκειας όσων υποκριτικά προπαγανδίζουν το πανεπιστήμιο της «αριστείας».

Βιβλιογραφία

Ρόκος, Δ. (2008), «Το δημόσιο πανεπιστήμιο στα χρόνια της ασυδοσίας των αγορών. Αντιστάσεις και Κερκόπορτες», *Πρακτικά 4ου Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου «Ιστο-*

ρία της Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης», Πάτρα 6-8 Οκτωβρίου 2006, επιμ. Σ. Μπουζάκης, σ. 319-349. Gutenberg, Αθήνα και Ουτοπία 78 (Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2008).

Ρόκος, Δ. (2006), «Τα πανεπιστήμια αντιστέκονται στην εμπορευματοποίηση της παιδείας ως θεμελιακού θεσμού μόρφωσης και πολιτισμού», *Ουτοπία 69* (Μάρτιος-Απρίλιος 2006), Αθήνα.

Ρόκος, Δ. (εισαγωγή - επιμέλεια) (2005), *Περιβάλλον και ανάπτυξη. Διαλεκτικές σχέσεις και διεπιστημονικές προσεγγίσεις*, Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα.

Ρόκος, Δ. (2003α), *Από τη «βιώσιμη» ή «αειφόρο» στην αξιοβίωτη ολοκληρωμένη ανάπτυξη*, Α. Α. Λιβάνη, Αθήνα.

Ρόκος, Δ. (2003β), *Νόμος Πλαίσιο 1268/82. Πριν, κατά και μετά είκοσι έτη*, Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα.

Ρόκος, Δ. (1998), «Για τα ιδιωτικά “πανεπιστήμια”». Τοποθέτηση στην Ανοιχτή Συνεδρίαση της Συγκλήτου του Ε.Μ.Π., στο Ρόκος 2003β και *Ουτοπία 60* (Μάιος-Ιούνιος 2004).

Ρόκος, Δ. (1997), «Το τέλος του πανεπιστημίου (;) ή Το πανεπιστήμιο στην εποχή της “Λευκής Βίβλου”», στο Ρόκος 2003β και *Ουτοπία 24* (Μάρτιος-Απρίλιος 1997).

Ρόκος, Δ. (1980), *Η Αλλαγή στην Παιδεία, Παιδεία για την Αλλαγή*, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη.

Άρης Χατζηστεφάνου Περί Ιρλανδίας ο λόγος

Το ιρλανδικό μοντέλο θα φέρει «αναπτυξιακά άλματα», σημείωσε ο Γ. Παπανδρέου τον Απρίλιο του 2006 σε συνέδριο του *Economist*

στην Αθήνα. Μαζί του σύσσωμη η ελληνική κυβέρνηση και μεγάλη μερίδα του Τύπου έβλεπαν στο νεοφιλελεύθερο μοντέλο του Κέλτικου Τίγρη το πρότυπο